

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ІННОВАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ XIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Суми, 24 листопада 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

Перекладацькі інновації : матеріали XIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 24 листопада 2023 р. / редкол.: С. В. Баранова, І. К. Кобякова, О. В. Бровкіна та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 259 с.

У матеріалах подані тези XIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Перекладацькі інновації». До збірника увійшли наукові дослідження, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, мовознавства, лінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних літературознавчих досліджень.

Для мовознавців, перекладачів, викладачів і студентів філологічних та перекладацьких факультетів.

Складні слова функціонують у різних видах текстів по різному. У текстах наукового стилю, вони насичують текст різними варіантами термінів, наприклад, Wortbedeutung, Sprachökonomie. Технічні терміни- це терміни, що показують стійкі та визначені технічні поняття в тексті. Терміни часто можуть бути словами, які складаються з багатьох слів.

У художній літературі складні слова мають більш емоційне значення, образність, емоційну експресивність, наприклад, Hexenkunststücke, вони можуть зазнавати метафоричного або метонімічного переосмислення. У художніх творах часто зустрічаються авторські okazіоналізми, утворені способом словоскладання.

Варто також зазначити, що словниковий запас весь час поповнюється новими словами під впливом багатьох подій, що відбуваються в світі і таким чином виникають складні слова-неологізми. До таких слів можна віднести: Coronaviren, Angriffskrieg, Brückenkopf.

При словоскладанні вже наявне слово може розширювати своє значення, звужувати, або ж повністю його змінювати.

1. Король С. В. Складні іменники в німецькій мові. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2020. Вип. 10(78). С. 124–127.

2. Основні способи словотвору у повісті Крістіне Нестлінгер «Die Ilse ist weg» [Електронний ресурс] // Режим доступу до роботи <https://science.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/6/2021/04/uspjh-slovotvoru.pdf>

АЛЮЗІЇ В СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТАХ

Патуша Н. В.

Науковий керівник – ст. викладач Єрмоленко С. В.

Сумський державний університет

Нині дослідження політичної комунікації дедалі більше привертає увагу науковців через стрімкий розвиток політичних технологій. Сама комунікація втілюється за допомогою різноманітних лінгвістичних прийомів мовленнєвого впливу на адресата. Тому тема

вивчення функціонування алюзій у сучасних політичних текстах є безперечно актуальною. Насамперед це зумовлено експресивністю таких текстів, що досягається за рахунок використання тропів і стилістичних фігур, засобів інтертекстуальності. Інтертекстуальність у тексті реалізується, зокрема, за допомогою алюзій і ремінісценцій, які мовознавці трактують як «образи літератури в літературі». Застосування таких засобів пов'язане з оптимізацією комунікації та забезпеченням високого ступеня впливу дискурсу на реципієнта.

Аналіз наукової літератури свідчить, що питанням функціонування алюзій у різноманітних текстах присвячена значна кількість досліджень, авторами яких стали таких вітчизняні та зарубіжні науковці, як О. Абрамова, М. Воробйова, Н. Коваленко, Л. Меркотан, Х. Петрина, В. Ставцева, Н. Сунько, А. Тютенко, О. Ярема, Ch. Baldick, T. Dijk, B. Hatim, P. Kuznick, P. Lennon, I. Mason, A. Stoff, O. Stone, R. Thomas та ін. Однак політичні тексти стали об'єктом дослідження лише в працях В. Ставцевої «Біблійні алюзії англomовного медіадискурсу США та способи їх перекладу українською мовою» [2], «Літературні алюзії англomовного медіадискурсу США та способи їх перекладу українською мовою» [3], О. Маковської та М. Вахотського (O. Makovska and M. Vakhotskyi) *Gender component in D. Trump and H. Clinton political speeches (on the material of allusions)* [5], Т. ван Дійка (T. van Dijk).

Political Discourse and Political Cognition. Politics as Text and Talk [4]. Мета дослідження полягає у виявленні ролі алюзій в сучасних політичних текстах, для досягнення якої були визначені такі завдання:

- з'ясувати сутність алюзій як об'єкта лінгвістичних досліджень та навести їхню класифікацію;
- розкрити функційне різноманіття алюзійних одиниць;
- виявити джерела створення алюзії в англomовному політичному дискурсі;
- охарактеризувати вживання алюзій в німецькомовних політичних текстах;
- визначити спільне та відмінне в англо- та німецькомовному політичному дискурсі.

Об'єктом дослідження стали англо- та німецькомовні політичні тексти у мас-медіа. У дослідженні було використано 9 англomовних і 7 німецькомовних джерел, проаналізовані тексти виступів таких політиків, як Д. Трамп, Г. Клінтон, Б. Джонсон та ін., публікації в німецьких газетах BILD,

Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ), Süddeutsche Zeitung (SZ), в англomовних мас-медіа The Washington Post, The New York Times Magazine, New York Times, USA Today тощо.

Предмет дослідження – форми та функції алюзій у політичних текстах. У ході дослідження визначено, що алюзія, за розширеним тлумаченням, – це покликання на текст-джерело (у формі його неповної структурно семантичної трансформації), яке виникає на ґрунті пресупозиції й через свої семантичні та асоціативні зв'язки з онтологічним текстом характеризує, увиразнює, доповнює чи змінює смислове тло тексту-реципієнта. Алюзія органічно пов'язана із першоджерелом, де зафіксована її поява, часом змінює своє первісне тлумачення, набуваючи нових відтінків значень; тісно поєднана з оповіддю, асоціативно виокремлює важливу думку певного контексту, допомагає схарактеризувати предмет мовлення, вичерпно вказати на особливість події чи рису людини тощо. Існує багато підходів до класифікації алюзійних одиниць, однак у роботі ми використали їхній поділ за джерелами походження, тобто міфологічні, біблійні, літературні, культурологічні та ін.

Підкреслено, що по-різному мовознавці визначають також функції алюзій у тексті. На основі аналізу різних підходів мовознавців можна стверджувати, що алюзія здатна виконувати комплекс функцій, кожна з яких спрямована на певну сферу чи на реципієнта. На нашу думку, найбільш придатним для нашого дослідження є виділення таких функцій, як номінативно-характеризувальна, концептна, комунікативна, експресивна, іронічна та текстотвірна. Саме такі функції виокремлює Х. Петрина в дисертаційному дослідженні *«Функціонально-семантичний аналіз алюзій в українських постмодерністських художніх текстах»* [1].

Встановлено, що з-поміж джерел створення алюзії в англomовному політичному дискурсі найбільш продуктивними є біблійні, міфологічні, літературні тексти, певні відомі події, чужі висловлювання тощо. Засобами реалізації тактики створення позитивного образу в дискурсі політичних діячів виступають алюзії, що характеризують позитивний образ американця. Тактика визнання унікальності адресата застосовується політиками для позначення етноцентричних елементів американського стилю життя. Звідси часте звернення політиків до алюзії American dreams. Широке застосування алюзій біблійного походження пояснюється менталітетом американців.

З'ясовано, що використання алюзій у німецькомовних політичних текстах Австрії, Німеччині та Швейцарії, незважаючи на певні відмінності в німецькій мові цих країн на рівні орфографії, лексики та граматики, практично не відрізняється. Характерною особливістю німецьких видань, що концентруються на політичному дискурсі, є їхнє намагання розтлумачити і прокоментувати алюзії, які можуть бути незрозумілими для певної категорії читачів. Це, в першу чергу, характерно для таких видань, як BILD, Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ), Süddeutsche Zeitung (SZ) та деяких інших.

Визначено, що англо- та німецькомовний політичні дискурси характеризуються широким використанням інтертекстуальних елементів. Об'єднує ці дискурси той факт, що в них активно вживаються алюзії. Водночас, між ними існують і певні відмінності, з-поміж яких: особлива увага американських політиків до самопрезентації американської нації, що передається тактиками створення позитивного образу та визнання унікальності адресата; широке застосування алюзій біблійного походження американськими політиками, пов'язане з національним менталітетом; увага до літературних алюзій в американських політичних текстах з метою здійснення впливу на аудиторію; використання міфологічних та літературних алюзій для створення комізму та іронії.

Підкреслено, що німецькомовні алюзії поширені в політичних текстах щотижневих і щомісячних видань, де домінують полемічні, дискусійні матеріали. Характерною особливістю видань, що концентруються на політичному дискурсі, є їхнє намагання розтлумачити і прокоментувати алюзії, які можуть бути незрозумілими для певної категорії читачів. У німецькомовних політичних текстах алюзії походять із різних джерел, а саме: з художньої літератури, Біблії, з корпусу фразеологічних одиниць німецької мови та текстів зі сфери масової культури. З-поміж них найбільш розповсюдженими є посилання на імена героїв, реалії з античної міфології та Біблії, назви та персонажів кінофільмів, назви літературних творів, політичні події. Специфічним для німецького дискурсу є доволі активне використання прізвиськ-алюзій, які мають яскраві, влучні та несподівані імплікації. За рахунок іронії вони мають значний сугестивний потенціал.

1. Петрина Х. В. *Функціонально-семантичний аналіз алюзій в українських постмодерністських художніх текстах* : дис. ... канд.

філол. наук. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 219 с.

2. Ставцева В. Ф. Біблійні алюзії англомовного медіадискурсу США та способи їх перекладу українською мовою. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2018. Вип. 1 (69). Ч. 2. С. 174-176.
3. Ставцева В. Ф. Літературні алюзії англомовного медіадискурсу США та способи їх перекладу українською мовою. *Південний архів : зб. наук. пр. Філологічні науки*. 2018. Вип. 72. С. 81-84.
4. Dijk T. A. van. Political Discourse and Political Cognition. Politics as Text and Talk. *Analytic Approaches to Political Discourse* / ed. by P. Chilton, Ch. Schäffner. Amsterdam: Benjamins, 2002. P. 203-237.
5. Makovska O., Vakhotskyi M. Gender component in D. Trump and H. Clinton political speeches (on the material of allusions). *Current issues of social studies and history of medicine. Joint Ukrainian-Romanian scientific journal*, 2017. № 3 (15). P. 63-67.

ПОНЯТТЯ МУЛЬТИМОДАЛЬНОСТІ ЯК ЛІНГВІСТИЧНОГО ЯВИЩА

Руденко М. Д.

*Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Ущатовська І. В.
Сумський державний університет*

Сучасна комунікація в рамках будь-якого дискурсу не обмежується використанням лише тексту. Його візуалізація, естетичні складники та різноманітні прийоми унаочнення є параметрами, притаманними сучасним комунікативним текстовим ресурсам. Завдання мультимодальної лінгвістики полягає у виведенні модусів спілкування на новий рівень. Вона демонструє, що важливими є не тільки вербальні одиниці, а й невербальні та паравербальні, які вважаються невід’ємною частиною комунікації [1, с. 16]. Майже усі жанри охоплені мультимодальністю: фільми, комікси, художні книги, рекламні ролики, мультимодальний характер так само притаманний політиці, освіті, медицині, він призводить до появи нових наукових розвідок у галузях психології, культурології, мовознавства, тощо.

Витоки мультимодальність як лінгвістичного явища починаються з праці Г. Креса та Т. ван Люена “*Reading Images: The*